

Koncentracja materiału procesowego w postępowaniu nakazowym i upominawczym po zmianach wprowadzonych na mocy nowelizacji KPC z 4.7.2019 r.

► dr Andrzej Ols¹

Zmiana modelu i reguł koncentracji materiału procesowego w postępowaniu cywilnym należy do najbardziej doniosłych z punktu widzenia praktyki sądowej nowości wprowadzonych na mocy ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw². Określenie ram czasowych, w obrębie których dopuszczalne jest zgłaszanie twierdzeń, zarzutów oraz dowodów na ich poparcie, a także sankcji za naruszenie tych granic temporalnych, jest bowiem jedną z podstawowych determinant sposobu działania stron w postępowaniu, w tym zwłaszcza wyznaczających zakres dopuszczalnej taktyki procesowej co do sposobu wprowadzania do postępowania faktów i dowodów. Niniejszy artykuł stanowi analizę tych reguł w postępowaniu nakazowym i upominawczym, a więc dwóch postępowaniach odrębnych przyspieszonych³. Rozważania obejmują również swoim zakresem kwestię koncentracji materiału procesowego w razie krzyżowania się jednego z tych postępowań z nowym postępowaniem w sprawach gospodarczych (art. 458¹–458¹³ KPC), wprowadzonym z dniem 7.11.2019 r. na mocy powołanej wyżej nowelizacji.

Przedmiot, cel i zakres rozważań

Przed przejściem do szczegółowych uwag, tytułem wstępu trzeba zauważyć, że *prima vista* zasada koncentracji materiału procesowego jako narzędzie zapewnienia sprawności, w tym szybkości postępowania, powinna odgrywać szczególną rolę we wszystkich postępowaniach zaliczanych doktrynalnie do grupy postępowań odrębnych przyspieszonych w procesie cywilnym, a więc również w postępowaniu nakazowym i upominawczym. Jednak ze względu na jurydyczny model tych dwóch postępowań, ukształtowanych w całości (postępowanie upominawcze), bądź w pierwszej fazie (postępowanie nakazowe) jako postępowania *ex parte*, w których sąd rozstrzyga sprawę merytorycznie na posiedzeniu niejawnym bez udziału pozwanego (art. 480⁴ § 1 w zw. z art. 480² § 2 zd. 2 KPC) na podstawie jednostronnego, bo pochodzącego wyłącznie od powoda, ograniczonego materiału procesowego zawartego w pozwie i dołączonych doń dokumentów, w ramach procedur opartych na konstrukcji odwrócenia sporu⁴, zasada ta nabiera znaczenia wyłącznie w razie stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty (art. 480¹ § 2 KPC) bądź też wniesienia przez pozwanego przeciwko temu orzeczeniu właściwego środka zaskarżenia (odpowiednio: zarzutów od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym – art. 493 § 1 w zw. z art. 480³ KPC albo sprzeciwu od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym – art. 505 § 1 w zw. z art. 480³ KPC). Jeżeli wskutek wniesienia właściwego środka zaskarżenia rozszczenie pozwu okaże się sporne, konieczne staje się bowiem przeprowadzenie kontradiktoryjnego postępowania umożliwiającego stronom we właściwym czasie przedstawienie wszelkich twierdzeń i dowodów istotnych dla należytego osądzenia sprawy zgodnie ze standardem rzetelnego procesu cywilnego. W takim zatem wypadku aktualizuje się w pełni potrzeba zapewnienia odpowiedniej koncentracji twierdzeń, zarzutów i dowodów składających się na materiał procesowy przedstawiany przez strony na poparcie stanowiska prezentowanego w procesie, a więc odpowiednio żądania pozwu oraz obrony pozwanego przed tym żądaniem, w celu umożliwienia rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki, a zatem zgodnie z konstytucyjnym (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP) i konwencyjnym (art. 6 EKPCz⁵) standardem prawa do sądu, skonkretyzowanym w art. 6 § 1 KPC w formie postulatu sprawności i szybkości postępowania.

¹ Autor jest adiunktem w Zakładzie Postępowania Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, adwokatem; ORCID: 0000-0002-2295-8645.

² Dz.U. z 2019 r. poz. 1469; dalej jako: ZmKPCU19.

³ Co do pojęcia odrębnych postępowań przyspieszonych w procesie cywilnym zob. zwłaszcza J. Jankowski, Postępowanie uproszczone w procesie cywilnym, MoP Nr 10/2000, s. 619; S. Cieślak, Postępowania przyspieszone w procesie cywilnym. Zarys postępowania nakazowego, upominawczego i uproszczonego, Warszawa 2004, s. 3. W obecnym stanie prawnym pojęcie to obejmuje również elektroniczne postępowanie upominawcze oraz europejskie postępowania transgraniczne (europejskie postępowanie nakazowe i europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń); zob. S. Cieślak, System postępowań przyspieszonych w procesie cywilnym po zmianach Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzanych w życie w latach 2008–2010 [w:] Aurea praxis aurea teoria. Księga Pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego. T. I, pod red. J. Gudowskiego, K. Weitzą, Warszawa 2011, s. 87 i n.

⁴ Na temat pojęcia odwrócenia sporu (franc. *l'inversion du contentieux*) ukształtowanego w nauce francuskiej i belgijskiej oraz postępowaniach opartych na tej konstrukcji w obcych porządkach prawnych i Polsce (postępowanie nakazowe i upominawcze oraz szczególne postępowania upominawcze w postaci elektronicznego postępowania upominawczego i postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty, określonego niefortunnie w przepisach KPC jako europejskie postępowanie nakazowe) zob. M. Kostwiński, Merytoryczne rozpoznanie sprawy w procesie cywilnym w ramach konstrukcji odwrócenia sporu, Warszawa 2019, s. 55 i n.

⁵ Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4.11.1950 r., Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.

Koncentracja materiału procesowego w postępowaniu nakazowym i upominawczym do 7.11.2019 r.

W poprzednim stanie prawnym **szczególne znaczenie koncentracji materiału procesowego w postępowaniu nakazowym i upominawczym wyeksponowane było przez nadzwyczajne, dedykowane dla tych procedur reguły koncentracyjne zawarte odpowiednio w art. 493 § 1 zd. 2 i 3 KPC oraz art. 503 § 1 zd. 2 KPC.** Zgodnie z tymi przepisami w piśmie zawierającym właściwy środek zaskarżenia od nakazu zapłaty poza wskazaniem zakresu zaskarżenia oraz przedstawieniem zarzutów, które pod rygorem ich utraty muszą zostać zgłoszone przed wdnaniem się w spór co do istoty sprawy, należało powołać okoliczności faktyczne i dowody pod rygorem pominięcia ich przez sąd, chyba że strona uprawdopodobniła, że nie zgłosiła ich w jednym z ww. środków zaskarżenia bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności. Reguły te, oparte w znacznej mierze na systemie prekluzji, polegającym na „sztywnym” wyznaczeniu momentu koncentracyjnego bezpośrednio w przepisie, łagodnym li tylko przez typowe dla systemu dyskrecjonalnej władzy sędziowskiej elastyczne kryteria dopuszczenia twierdzeń i dowodów spóźnionych, odbiegały zatem w znacznej mierze od zasad ogólnych statuowanych w art. 207 i 217 KPC w brzmieniu nadanym 3.5.2012 r. ustawą z 16.9.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁵. Te ostatnie oparte były bowiem w całości na systemie dyskrecjonalnej władzy sędziego⁶.

Z uwagi na swój fragmentaryczny charakter wynikający z braku określenia momentu koncentracyjnego dla powoda **szczególne reguły koncentracji materiału procesowego w postępowaniu nakazowym i upominawczym uzupełniane były przez owe reguły ogólne przewidziane w art. 207 i 217 KPC.** W realiach sądowych, dla zapewnienia elementarnego symetryzmu pozycji procesowej stron z punktu widzenia rygorów niesprostania ciężarom procesowym dotyczącym przedstawienia materiału procesowego we właściwym czasie, w obu postępowaniach przyspieszonych ukształtowała się dość powszechnie dobra praktyka wzywania powoda do wniesienia w wyzna-

czonym terminie pisma przygotowawczego zawierającego odpowiedź na zarzuty bądź sprzeciw od nakazu zapłaty z powołaniem wszelkich twierdzeń i dowodów pod rygorem ich pominięcia w trybie art. 207 § 3 KPC. W braku zobowiązania powoda do wniesienia odpowiedzi na zarzuty bądź sprzeciwu od nakazu zapłaty, powinien on być zgłosić wszelkie twierdzenia i dowody, których potrzeba powołania powstała w związku ze stanowiskiem zaprezentowanym przez pozwanego wraz z zaskarżeniem nakazu zapłaty w sposób odpowiadający dyrektywom płynącym z nałożonego na mocy art. 3 KPC ciężaru wspierania postępowania, a zatem bez zbędnej zwłoki⁷.

W konsekwencji zrekapitulowanego powyżej mariażu stosowania norm szczególnych oraz ogólnego reżimu koncentracji materiału procesowego, zasada koncentracji materiału procesowego, zasada koncentracji materiału procesowego, a w konsekwencji postulat sprawności i przyspieszenia procedury w postępowaniu nakazowym i upominawczym, realizowane były w stopniu znacznym, w czym obowiązujące wówczas przepisy nie tylko nie przeszkadzały, ale wręcz sprzyjały jego urzeczywistnieniu.

Likwidacja szczególnych reguł koncentracji materiału procesowego w postępowaniu nakazowym i upominawczym na mocy ZmKPCU19

Wprowadzając stosunkowo liczne zmiany (zarówno redakcyjne, jak i merytoryczne) w postępowaniu nakazowym i upominawczym na mocy ZmKPCU19⁸, **ustawodawca zrezygnował ze szczególnych reguł koncentracji materiału procesowego** w tych postępowaniach, czego świadectwem jest treść **art. 480³ § 2 oraz art. 493 § 2 KPC.** W ramach wspólnej regulacji środków zaskarżenia w obu postępowaniach w art. 480³ § 2 KPC, ograniczono się do wymogu wskazania zakresu zaskarżenia oraz ciężaru zgłoszenia zarzutów formalnych objętych prekluzją procesową, rezygnując z nałożenia na pozwanego generalnego ciężaru zgłoszenia twierdzeń i dowodów pod rygorem pominięcia. W art. 493 § 2 KPC uzupełniającym wymogi zarzutów od nakazu zapłaty wskazano wprawdzie, że w piśmie zawierającym zarzuty pozwany powinien, poza elementami wskazanymi w art. 480³ § 2 KPC, wymienić

⁵ Dz.U. Nr 233, poz. 1381.

⁶ Na temat modeli koncentracji materiału procesowego w postępowaniu cywilnym ze szczególnym uwzględnieniem systemu dyskrecjonalnej władzy sędziego zamiast wielu zob. m.in. K. Weitz, System koncentracji materiału procesowego według projektu zmian Kodeksu postępowania cywilnego [w:] Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej, pod red. K. Markiewicz, Warszawa 2011, s. 11 i n.; B. Karolczyk, Koncentracja materiału procesowego w postępowaniu cywilnym przed sądem pierwszej instancji, Warszawa 2013, s. 52 i n.; E. Marszałkowska-Krzyż, I. Gil, Władza dyskrecjonalna a ciężar wspierania postępowania i działania z dobrymi obyczajami [w:] Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym Kodeksie postępowania cywilnego, pod red. K. Markiewicz, A. Torbus, Warszawa 2014, s. 783 i n.; H. Pietrkowski, Istota zmian w zakresie sposobu gromadzenia materiału procesowego w powojennym postępowaniu cywilnym [w:] Ius Est a Iustitia Appelatum. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Wiśniewskiemu, pod red. M. Tomalaka, Warszawa 2017, s. 439 i n.

⁷ Co do zasady, na pierwszym posiedzeniu wyznaczonym na rozprawę, a to wobec zakazu składania pism przygotowawczych (za wyjątkiem pism zawierających same wnioski dowodowe dotyczące faktów zgłoszonych już uprzednio) bez zobowiązania przewodniczącego lub sądu, obwarowanego przewidzianym w art. 207 § 7 KPC rygorem zwrotu pisma przygotowawczego złożonego z naruszeniem § 3 tego artykułu. W praktyce na gruncie poprzedniego stanu prawnego rozpowszechniona była również praktyka występowania do sądu przez strony zainteresowane odniesieniem się do pisma strony przeciwnej, bądź też powołaniem nowych faktów i dowodów z wnioskami o „zezwolenie na złożenie pisma przygotowawczego” w trybie art. 207 § 3 KPC, często wraz z dołączonym do wniosku (jako swoistego pisma przewodniego) pismem procesowym, którego on dotyczył, antycypującym niejako oczekiwaną przez stronę zgodę (scilicet zobowiązanie do złożenia pisma przygotowawczego w uwzględnieniu wniosku strony).

⁸ Zob. przegląd tych zmian R. Flejszar, Postępowania przyspieszone po zmianach wprowadzonych nowelizacją KPC z 4.7.2019 r., MoP Nr 21/2019, s. 1177 i n.

fakty, z których wywodzi żądania i dowody na wykazanie każdego z nich, tym niemniej przepis ten pozbawiony jest jakiegokolwiek sankcji, w tym choćby w formie odesłania do odpowiedniego stosowania art. 205¹² § 1 KPC, na wzór art. 344 § 2 KPC dotyczącego treści sprzeciwu od wyroku zaocznego¹⁰. Powyższe rozwiązanie stanowi wyraźny przejaw woli **podporządkowania granic czasowych przedstawienia materiału procesowego w postępowaniu nakazowym i upominawczym nowym, ogólnym regułom koncentracji materiału procesowego wprowadzonym do KPC z dniem 7.11.2019 r. w ramach przepisów o organizacji postępowania**¹¹. O ile bowiem można twierdzić, że w świetle dyspozycji art. 493 § 2 KPC niepowołanie w zarzutach od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym jakichkolwiek twierdzeń o faktach uzasadniających zakwestionowanie roszczenia powoda stanowi brak formalny zarzutów od nakazu zapłaty uzasadniający wezwanie do usunięcia braków tego środka pod rygorem jego odrzucenia na podstawie art. 480³ § 3 KPC¹², to poza sporem powinno być, że w braku właściwej podstawy prawnej uzasadniającej taką sankcję, niedopuszczalne byłoby pominięcie twierdzeń i dowodów niezgłoszonych przez pozwanego w zarzutach od nakazu zapłaty jako spóźnionych. Według *M. Kostwińskiego*¹³ ze względu na niewskazanie wprost przez ustawodawcę rygору, który należy zastosować w razie niepowołania przez pozwanego w zarzutach od nakazu zapłaty faktów, z których wywodzi on swoje żądania, i dowodów na wykazanie każdego z nich, kwestia ta budzi wątpliwości. W rezultacie braku wyraźnej regulacji, sporne jest, czy brak taki należy traktować jako brak formalny środka zaskarżenia, do którego usunięcia należy wzywać pozwanego pod rygorem odrzucenia zarzutów na podstawie art. 480³ § 3 KPC, czy też wymaganie z art. 493 § 2 KPC należy oceniać jedynie przez pryzmat ciężaru gromadzenia materiału procesowego,

uchylenie któremu naraża stronę na przegranie procesu. Zdaniem tego autora, za pierwszym rozwiązaniem przemawiają podwyższony formalizm postępowania nakazowego, względem na jego szybkość oraz – *a minor ad maius* – art. 126 § 1 pkt 5 KPC, w którym przewidziano zbliżone wymaganie formalne dla wszystkich pism procesowych. Autor konkluduje, że nawet przyjęcie, iż wskazanie faktów i dowodów na ich poparcie przez pozwanego stanowi wymaganie formalne zarzutów od nakazu zapłaty, nie usuwa wątpliwości co do możliwości późniejszego powoływania faktów i dowodów przez pozwanego. W tym zakresie według *M. Kostwińskiego* zastosowanie znajdują ogólne przepisy dotyczące organizacji postępowania (art. 205³ i n. KPC), co odpowiada prezentowanemu w niniejszym artykule stanowisku¹⁴.

Nowy system koncentracji materiału procesowego według ZmKPCU19

Jak już zasygnalizowano na wstępie artykułu, **na mocy ZmKPCU19 ustawodawca gruntownie przebudował system koncentracji materiału procesowego w przepisach o postępowaniu procesowym przed sądem I instancji, zastępując regulację dotychczasowego art. 207 i 217 KPC statuującą system dyskrecjonalnej władzy sędziego nowymi regułami koncentracyjnymi. Reguły te mają charakter hybrydalny (mieszany), łącząc elementy systemu prekluzji oraz systemu dyskrecjonalnej władzy sędziego i nielinearny (wielowariantowy)**. Ostatnia wymieniona cecha nowego systemu polega na swoistej ruchomości (zmienności) momentów koncentracyjnych, których wyznaczenie uzależnione jest od sposobu ukształtowania toku postępowania przez sąd, w ramach sędziowskiego kierownictwa postępowaniem, opartego na koncepcji organizacji postępowania ufundowanej na założeniach zbliżonych do anglosaskiego, zaadaptowanego również silnie w międzynarodowym arbitrażu handlowym, modelu *case-management*¹⁵.

Granice czasowe dla powoływania materiału procesowego przez strony wyznaczone są przez:

¹⁰ Podobnie *K. Muliński*, Komentarz do art. 480³ KPC [w:] Kodeks postępowania cywilnego. T. IB. Komentarz do art. 425–729, pod red. A. Góry-Błaszczkowskiej, Warszawa 2020, Legalis, Nb 3.

¹¹ Tak trafnie: *R. Flejszar*, Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego z 4.7.2019 r. w praktyce, Warszawa 2020, s. 1179; *tenże*, Komentarz do art. 493 KPC [w:] Kodeks... T. IB, pod red. A. Góry-Błaszczkowskiej, *op. cit.*, Nb 7; *M. Sienko*, Nowe modele koncentracji materiału procesowego [w:] Reforma czy kolejna nowelizacja? Uwagi na tle ustawy z 4.7.2019 r. zmieniającej KPC, pod red. *P. Rylskiego*, Warszawa 2020, s. 20 i 22; tak też co do postępowania nakazowego *J. Sadowski*, Komentarz do art. 493 KPC [w:] Kodeks postępowania cywilnego. T. I. Komentarz do art. 1–505³⁹, pod red. *T. Szancilo*, Warszawa 2019, Legalis, Nb 11.

¹² Tak zwłaszcza *M. Kostwiński*, Komentarz do art. 493 KPC [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian. T. I i II, pod red. *T. Zembruskiego*, Warszawa 2020, Lex/el 2020, Nb 12. Zdaniem *P. Feligi*, już z zastosowania art. 126 § 1 pkt 3 i 4 KPC do pisma procesowego zawierającego zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym lub sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym wynika warunek formalny w postaci konieczności powołania twierdzeń i dowodów na poparcie stanowiska pozwanego skierowanego przeciwko nakazowi zapłaty (żądaniu pozwu). Według autora art. 493 § 2 KPC nie wnosi w tym zakresie żadnej nowej treści normatywnej stanowiącym tym samym *ius superfluum*; zob. *P. Feliga*, Komentarz do art. 480³ KPC [w:] Kodeks... T. I, pod red. *T. Szancilo*, *op. cit.*, Nb 5.

¹³ Zob. *M. Kostwiński*, Komentarz do art. 493 KPC [w:] Kodeks... T. I i II, pod red. *T. Zembruskiego*, *op. cit.*, Nb 12.

¹⁴ *Ibidem*. *M. Sienko* stwierdza wprost, że wskutek zmian wprowadzonych na mocy ZmKPCU19 na etapie postępowania nakazowego i upominawczego nie następuje żaden moment koncentracyjny. „W sprzeciwie od nakazu zapłaty obowiązek wskazania faktów i dowodów można co najwyżej wywodzić z art. 126 § 1 pkt 5 KPC, jednak bez żadnych sankcji prekluzyjnych”; zob. *M. Sienko*, Nowe modele [w:] Reforma..., pod red. *P. Rylskiego*, *op. cit.*, s. 22 i n.

¹⁵ Na temat modelu koncentracji materiału procesowego przyjętego w ramach ZmKPCU19, zob. zwłaszcza *K. Gajda-Roszczyńska*, System koncentracji materiału procesowego po zmianach wprowadzonych na mocy ustawy z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw w postępowaniu zwyczajnym, PPC Nr 1/2020, s. 68 i n.; *A. Machnikowska*, Organizacja procesu cywilnego przed sądem pierwszej instancji z perspektywy posiedzenia przygotowawczego, Pal. Nr 11–12/2019, s. 49 i n.; *B. Karolczyk* [w:] Postępowanie cywilne po nowelizacji. Komentarz dla pełnomocników procesowych i sędziów, pod red. *B. Karolczyka*, Warszawa 2020, s. 226 i n.; *M. Sienko*, Nowe modele [w:] Reforma..., pod red. *P. Rylskiego*, *op. cit.*, s. 17 i n.; *J. Bodio*, Przygotowanie sprawy do rozpoznania – pisma i postępowanie przygotowawcze [w:] Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego z 4.7.2019 r. w praktyce, pod red. *K. Flaga-Gieruszyńskiej*, *R. Flejszara*, *M. Malczyka*, Warszawa 2020, s. 29 i n.

- 1) przewodniczącego, jeżeli ten, po złożeniu odpowiedzi na pozew, a także gdy odpowiedź na pozew nie została złożona, ale wyrok zaoczny nie został wydany, zarządzi wymianę pism przygotowawczych oznaczając porządek składania pism, terminy, w których pisma należy złożyć, i okoliczności, które mają być wyjaśnione, z zobowiązaniem stron do podania wszystkich twierdzeń i dowodów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy pod rygorem utraty prawa do ich powoływania w toku dalszego postępowania (art. 205³ § 1–2 KPC);
- 2) dla pozwanego – w terminie przewidzianym na wniesienie sprzeciwu od wyroku zaocznego, jeżeli wyrok ten zostanie wydany na podstawie art. 339 lub 340 KPC (art. 344 § 2 KPC);
- 3) zatwierdzenie planu rozprawy na posiedzeniu przygotowawczym – o ile posiedzenie to zostanie wyznaczone przez przewodniczącego, chyba że przewodniczący zarządził uprzednio wymianę pism przygotowawczych z zastrzeżeniem powołania wszelkich twierdzeń i dowodów pod rygorem ich pominięcia (art. 205¹² § 1 KPC). W takim wypadku późniejsze wyznaczenie posiedzenia przygotowawczego nie powoduje otwarcia terminu do zgłaszania nowych twierdzeń i dowodów (art. 205³ § 3 KPC). Przyjąć należy, że również wyznaczenie posiedzenia przygotowawczego po wniesieniu przez pozwanego sprzeciwu od wyroku zaocznego nie skutkuje dla niego otwarciem na nowo terminu do zgłaszania nowych twierdzeń i dowodów. Pozwany będzie mógł uzupełnić materiał procesowy przedstawiony w sprzeciwie od wyroku zaocznego do zatwierdzenia planu rozprawy na posiedzeniu przygotowawczym tylko wówczas, gdy potrzeba taka wyniknie z nowych twierdzeń i dowodów zaprezentowanych przez powoda podczas tego posiedzenia, względnie gdy możliwość taka zaistnieje dopiero na tym etapie (art. 344 § 2 *in fine* KPC);
- 4) chwilę zamknięcia rozprawy przed sądem I instancji – w razie braku zarządzenia przez przewodniczącego wymiany pism przygotowawczych z zastrzeżeniem powołania wszelkich twierdzeń i dowodów pod rygorem ich pominięcia oraz nieprzeprowadzenia posiedzenia przygotowawczego zakończonego zatwierdzeniem planu rozprawy strony mogą zgłaszać twierdzenia i dowody do czasu zamknięcia rozprawy, z zastrzeżeniem niekorzystnych skutków, które według przepisów kodeksu mogą dla niej wynikać z działania na zwłokę lub niezastosowania się do zarządzeń przewodniczącego i postanowień sądu (art. 205¹² § 2 KPC).

W każdym z ww. przypadków twierdzenia i dowody spóźnione, a więc zgłoszone po czasie wyznaczonym przez adekwatny w danym przypadku moment koncentracyjny, podlegają pominięciu, chyba że strona uprawdopodobni, iż ich powołanie nie było możliwe albo potrzeba ich powołania wynikała później. Oznacza to, że warunki dopuszczenia dowodu spóźnionego ukształtowane zostały w oparciu o bardziej rygorystyczne (wąskie) przesłanki, typowe dla modelu prekluzji, a nie elastyczne i względniejszej dla strony, która omieszkala zgłoszenia twierdzeń lub dowodów

we właściwym czasie przesłanki egzoneracyjne właściwe dla modelu systemu dyskrejonalnej władzy sędziego¹⁶.

Powyższe **reguły koncentracji materiału procesowego uzupełnia dodany na mocy ZmKPCU19 art. 203¹ § 3 KPC**. Przepis ten nakłada na pozwanego procesowy ciężar zgłoszenia zarzutu potrącenia nie później niż przy wstąpieniu się w spór co do istoty sprawy albo w terminie 2 tygodni od dnia, gdy jego wierzitelność stała się wymagalna¹⁷. Z uwagi na jego generalny charakter oraz brak przepisów szczególnych, znajdzie on zastosowanie nie tylko w postępowaniu zwykłym, ale również analizowanych postępowaniach przyspieszonych oraz postępowaniu w sprawach gospodarczych.

Nowy model koncentracji materiału procesowego a postępowanie nakazowe i upominawcze

Konfrontując rezygnację ze szczególnych reguł koncentracyjnych w postępowaniu nakazowym i upominawczym z podkreślanym przez ustawodawcę nadrzędnym celem ZmKPCU19 w postaci usprawnienia i przyspieszenia postępowania¹⁸, *M. Muliński*¹⁹ wyraził zdziwienie, pytając retorycznie w jaki sposób zwolnienie pozwanego z ciężaru powołania wszelkich twierdzeń i dowodów w środku zaskarżenia od nakazu zapłaty miałyby służyć realizacji ww. celów, skoro bezpośredni skutek takiej zmiany zmierza w dokładnie przeciwnym kierunku, a mianowicie rozluźnienia dyscypliny procesowej, a w konsekwencji dekoncentracji materiału procesowego w tych postępowaniach.

Podzielając słuszność ww. ogólnego spostrzeżenia, nie można jednak zgodzić się ze szczegółowymi uwagami tego autora co do reguł gromadzenia materiału procesowego w postępowaniu nakazowym i upominawczym po zmianach wprowadzonych na mocy ZmKPCU19. Autor ten stwierdza bowiem, że ze względu na konstrukcję postępowania nakazowego i upominawczego, w postępowaniach tych nie wyznacza się posiedzeń przygotowawczych, w rezultacie czego na zasadzie art. 505¹² § 2 KPC, strony

¹⁶ Zob. dyspozycję uchylonych art. 207 § 6 i art. 217 § 2 KPC, według których sąd pomijał spóźnione twierdzenia i dowody, chyba że strona uprawdopodobniła, że nie zgłosiła ich w pozwie, odpowiedzi na pozew lub dalszym piśmie przygotowawczym bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności. Co do różnic pomiędzy tym sformulowaniem a ujęciem właściwym dla systemu prekluzji zob. *K. Gajda Roszczynialska, op. cit.*, s. 71 i n.

¹⁷ Na temat zakresu zastosowania art. 203¹ KPC (sposobu rozumienia zarzutu potrącenia), granic czasowych zgłoszenia zarzutu potrącenia na gruncie tego przepisu, konsekwencji ich niedochowania oraz relacji art. 203¹ § 2 KPC do ogólnych reguł koncentracyjnych zamiast wielu zob. *P. Grzegorzczak, O czasowych granicach zarzutu potrącenia i konsekwencjach ich naruszenia (art. 203¹ § 2 i art. 840 § 1 pkt 2 *in fine* KPC)*, PPC Nr 3/2020, s. 405 i n.; *A. Olsz, Zarzut potrącenia w procesie cywilnym*, Warszawa 2020, s. 293–294 oraz 393 i n.

¹⁸ Zob. uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk nr 3137 Sejmu VIII Kadencji, s. 36, 59, 110, 122, *passim*; dostępne na: www.sejm.gov.pl.

¹⁹ *K. Muliński, Komentarz do art. 480 KPC [w:] Kodeks... T. IB, pod red. A. Góry-Błaszczkowskiej, op. cit.*, Nb 3.